

ГЕОТУРИСТИЧНА ОСВОЄНІСТЬ ПРИРОДНО-ГЕОГРАФІЧНИХ ПІДОБЛАСТЕЙ УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ

Гілецький Й.Р.

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Івано-Франківськ,
email: hileckij@ukr.net

Геотуризм передусім стосується подорожей, які підтримують або підкреслюють знання географічного характеру про місце, його оточення, спадщину, атрактивність ландшафту. Українські Карпати один з наймальовничіших куточків України. Щорічно він манить тисячі туристів з різних регіонів держави, із сусідніх країн. Серед мандрівників, які торують шлях карпатськими стежками, є люди різного віку, виду занять, фаху. Часто вони планують свій похід на основі розповідей друзів, описів маршрутів взятих з Інтернету, книжок, туристських карт. У результаті недостатніх знань про особливості природи Карпатського краю вони не завжди оптимально визначають план маршруту, вдало добирають об'єкти, на які варто звернути увагу. Тому проблема геотуристичної освоєності та інформативної забезпеченості є надзвичайно актуальною.

При плануванні пішохідних мандрівок у Карпатах дуже важливо мати можливість рухатися по маршруту надійною стежкою. Особливо це стосується походів хребтами північно-східного макросхилу гірської системи, де панують хвойні ліси, які долати без стежки досить важко. Найбільш впевнено себе можна почувати у поході, якщо лінія маршруту супроводжується надійним туристським знакуванням.

Нове сучасне знакування шляхів у межах території Івано-Франківської області розпочато в 2002 році регіональною фундацією «Карпатські стежки». Першим було прочищено та марковано маршрут з Торунського перевалу через Вишківський Горган в долину річки Свічі, який став першою частиною Східно-Карпатського туристичного шляху [3]. На сьогодні він прознакований до села Красник Верховинського району (загальна довжина 194 км).

З 2004 року проектом FORZA започатковане створення другого наскрізного маршруту через Українські Карпати – Закарпатського туристичного шляху, який бере початок з Великого Березного і закінчується у селі Діловому Рахівського району (загальна довжина 380 км). Промарковано також на сьогодні і багато інших маршрутів, які можна розглядати як відгалуження від двох наскрізних карпатських шляхів. Однак, є на сьогодні і великі території де практично відсутнє знакування маршрутів. Дуже мало можна знайти інформації і про цікаві об'єкти у цих гірських районах. При самому маркуванні маршрутів інколи вказуються неправильні назви об'єктів, які у силу різних обставин були помилково нанесені на карти.

Для конкретизації стану геотуристичної освоєності пропонуємо короткий огляд за підобластями Українських Карпат [1]. Так, у межах *Передкарпатської передгірної височини* найцікавішим для мандрівок є Майданське та Слобода-Рунгурське горбогір'я, які знаходяться у підобласті *Приорганського Передкарпаття*. У Майданському горбогір'ї знаходиться найвища вершина усього Передкарпаття – гора Клива (869 м). На сьогодні вершина із металевими опорами геодезичного знака заросла лісом. Якщо зрізати декілька дерев, то з неї відкривався чудовий вид на Сивулянсько-Станемирські Горгани.

Щодо підобластей *Зовнішньофлішевих Карпат*, то геотуристична освоєність тут досить висока, але неоднорідна. Так в *Українських Бескидах* зовсім відсутнє професійне маркування. Найбільш відвідуваними об'єктами є гора Парашка, Скелі Довбуша поблизу Бубнища, та Урицькі скелі. Однак багато скель-останців (Ямельниці, Міжбродів, Кам'янки, околиць озера Мертве) відомі

тільки невеликому колу ентузіастів. Маркування відсутнє навіть на найвищу вершину Українських Бескидів – гору Магуру. Тому орієнтування у межах підобласті зазвичай досить складне.

У підобласті *Скибових Горган* промарковані на дуже доброму рівні практично усі найцікавіші маршрути, розчищені закинуті в минулому стежки виходу на різні вершини, а тому при здійсненні походу тільки інколи виникає необхідність уточнювати маршрут за допомогою карти чи GPS-навігатора.

За характером форм поверхні *Покутсько-Буковинські Карпати* подібні до Бескидів – висоти вершин зазвичай сягають 800–1200 м, досить поширені скельні останці (Протяті камені, Писаний Камінь, скелі Кінашки, скелі Сокільського і Терношори). Маркування тут також відсутнє, але господарська освоєність і заселеність території дозволяє у літній період отримувати консультації щодо маршруту у місцевого населення. Однак, у багатьох випадках знакування тут також було б дуже доречним. Через його відсутність гірські хребти підобласті мало відвідуються туристами. Дуже мало хто бував і на найвищій точці усіх Покутсько-Буковинських Карпат – гори Лунгул (1381 м).

У *Верховинсько-Вододільній області* підобласті *Сянсько-Ріцької Верховини* промаркованим є Верховинський вододільний хребет. Правда, якість цього знакування не дуже висока.

Значно краще у Вододільно-Верховинській області знаковані маршрути у підобласті *Скибових Горган*. Однак, подекуди стежки залишаються зарослі жерепом (хребти Братківської, Буштул-Берть). У деяких місцях маркування понівечене у процесі лісорозробок.

У підобласті *Бистрице-Селятинського низькогір'я*, де висоти зазвичай становлять 700–950 м, найцікавішими для походів є вершини Карпатського головного вододілу (Плоска – 1353 м, Довга – 1371 м). Оскільки вони знаходяться у зоні досяжності курорту «Буковель», то вони в останні роки набули широкої популярності.

Полонинсько-Чорногірська область у межах території Українських Карпат є най-

більш геотуристично освоєною. Щодо зручності в орієнтуванні, то тут виділяються масиви Чорногора та Свидовець (*Чорногірсько-Свидовецькі Карпати*), полонина Боржава (*Полонинське пасмо*). Однак, тут є багато чудових вершин на бічних хребтах і відроггах, які дуже мало відвідуються під час походів (Гостра Гора, Менчул, Опреша, Олань, Стайки). Мало маршрутів проходить через хребти гір *Гринявсько-Яловичорських Карпат*. Навіть примітивне маркування у цій підобласті відсутнє. Багато вершин на знакуванні у межах полонини Красної вказано неправильно.

Все більшої популярності в геотуризмі набирає в останнє десятиріччя область *Мармароського кристалічного масиву*. Передусім це стосується Рахівських гір, що належать до *Шопурсько-Рускавської природно-географічної підобласті*. Більшість маршрутів ведуть на Піп Іван Мармароський, а також Межипотоки, Петрос Мармароський.

Гори Чивчини з вершинами Велика Будичевська, Чивчин, Гнатася, Палениця *Чивчинсько-Кирлібабської підобласті* Мармароського масиву відвідуються зазвичай тільки найбільш досвідченими і наполегливими мандрівниками. Це пов'язано із значною транспортною віддаленістю та прикордонним положенням. Жодного туристського маркування тут поки що немає.

Область Закарпатського низькогір'я течією річки Ріка нижче села Липча розділяється на підобласті *Вуканічних Карпат* та *Солотвинського низькогір'я* [2]. На заході ця підобласть відокремлена від області Мармароського кристалічного масиву вузькою смугою гірських відрогів масиву Свидовець між Апшицею і Шопуркою. Найбільш відвідуваними об'єктами у підобласті Вуканічних Карпат є кратер Анталовицької поляни, масив Сокілець, ПНП Зачарований край. Тільки місцеві краснавці мандрують через хребет Великий Діл з вершиною Бужора.

У межах *Солотвинського низькогір'я*, очевидно, найпопулярнішим є гора Черлений Камінь з печерними утвореннями та озеро Солоне в околицях Нересниці.

Найбільш цікавими географічними об'єктами у межах *Закарпатської рівнини* мали б бути крайня західна точка України, найвища вершина Закарпатської рівнини – Шаланський Гельмець – конус похованого вулкану.

Висновок. Отже поки що багато природно-географічних областей Українських Карпат не достатньо включені у геотуристичну діяльність. Вирішення цього питання сприяло б зменшенню туриського навантаження на деякі райони Чорногори, Скибових Горган.

1. *Гілецький Й.Р., Сав'юк М.І.* Солотвинське низькогір'я як геоморфологічна підобласть Закарпатського низькогір'я. //Історія української географії. Всеукраїнський науково-теоретичний часопис. /Й.Р.Гілецький, М.І.Сав'юк. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2011. – Випуск 24. С. 60–65.
2. *Гілецький Й.Р.* Природно-географічне районування Українських Карпат як основа оптимізації природокористування у регіоні. //Науковий вісник Чернівецького університету: Збірник наукових праць. Вип. 464: Географія/ Й.Р.Гілецький – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2012. – С. 29–31.
3. <http://www.stezhky.org.ua>

SUMMARY

GEOTOURISTIC DEVELOPMENT OF NATURAL AND GEOGRAPHICAL SUBREGIONS OF THE UKRAINIAN CARPATHIANS

Hiletskyi Y.R.

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ivano-Frankivsk, email: hileckij@ukr.net

The article provides an overview of the geotouristic features in all natural geographic regions and subregions of the Ukrainian Carpathians. The attention is drawn to the most interesting geological objects based on the own investigations.